

Дидактична підготовка фахівців сучасної початкової школи засобами педагогічної спадщини Мирослава Стельмаховича

У статті висвітлюються основні засоби педагогічної спадщини відомого педагога, фахівця з етнопедагогіки М.Стельмаховича. Аналіз навчальних планів освітніх навчальних закладів показує, що наукові передбачення відомого педагога, обґрунтування ним процесу оновлення змісту освіти втілюються у життя. Практика підтверджує висновок ученого, про те, що 90-ті роки ХХ століття в українській педагогіки є історично епохою Ренесансу національної освіти.

На сучасному етапі розвитку суспільства осмислюється розвиток рідної мови й педагогічної науки, який сприяє формуванню науково-педагогічного мислення, розширенню його педагогічного світогляду, зростанню рівня педагогічної культури. Показником демократизму був вибір мови навчання, але добре відомо, що рідну мову, як і матір, не вибирають.

Як може вибрати рідну мову дитина з української сім'ї в тих містах України, де більшість населення українці?!Роками школу пов'язували з сім'єю, але так і не вдалося, бо школа перебувала дуже далеко від сім'ї, від народу.

Взагалі, педагогічна наука довела і навчально-виховна практика розвинених країн світу переконливо показала, що найкраща і найраціональніша школа – своя, національна зі своїми звичаями і традиціями етнопедагогіки, з урахуванням здобутків педагогічної науки, де діти вчать рідною мовою, якнайбільше дізнаються про свій народ, бережуть і примножують як національні, так і загальнолюдські духовні цінності. Усі народи через свою національну школу продовжується у своїх дітях із розвитком традиційної родинно-побутової культури, способу життя.

Природне і закономірне прагнення кожного цивілізованого народу мати свою національну школу. Традиційна українська школа – це навчально-виховний заклад, який своїм змістом і духом підпорядкований природі

української дитини, потребам забезпечення її духовно-морального й інтелектуального розвитку[4,с.571].

Сьогодні активно відроджується і вступає в свої права українська школа на Україні – народна, національна, європеїзована, різновидна. Існує яскраво виражена тенденція створення школи Українського Ренісансу, яка може стати важливим фактором відродження української нації, етнізації особистості, виховання у молоді почуття національної свідомості й гідності.

Кожен народ покликаний мати й плекати свою власну національну школу. Це обов'язкова умова та об'єктивна внутрішня закономірність розвитку цивілізованого суспільства, яка є важливим атрибутом державної самостійності народу.

Народ, який має добре поставлену національну школу, досягає успіхів у галузі освіти, науки, національної культури, раціональної організації суспільного життя.

Необхідно створити українську національну школу, поклавши в її основу такі провідні принципи, як народність, природовідповідність, гуманність, демократизм, культуротворчість, наступність і спадкоємність поколінь, родинно-шкільну гармонію, європеїзм, підприємливість[4,с.572].

Для того, щоб українська школа стала національною, вона має базуватися на українській педагогіці, на українській національній системі виховання.

Педагогіка не тільки наука, а й мистецтво. Мистецтво, як правило, має своє національне вираження.

Крім того, педагогіка як наука й мистецтво стосується особливої, властивої тільки їй сфері – формування людини з притаманними їй національними рисами, суспільно-побутовими ознаками. Національний підхід у науковому розв'язанні педагогічних проблем є обов'язковим.

Національною педагогікою для української національної школи є українська народна педагогіка, яку було створено нашим народом упродовж його багатовікової історії. К.Д.Ушинський вважав, що загальної системи

народного виховання для всіх народів немає не тільки на практиці, а й у теорії. У кожного народу своя особлива національна система виховання.

Використання знань і засобів української народної педагогіки в національній школі та родинному вихованні ставить реальний заслін бездуховності, національному нігілізму, історичній безпам'ятності, допоможе усвідомити дітям і підліткам свою громадянську роль спадкоємців народних цінностей та традицій національної родинно-побутової культури, навчить їх продовжувати справу батьків, дідів, прадідів і українського народу в цілому[4,с.574].

Відомий педагог М.Г.Стельмахович у своїх творах неодноразово звертався до скарбів народної педагогіки, що містять поради сучасним учителям. Вчений наголошував, що необхідно змінювати зміст навчання в педагогічних закладах.

На його думку, предметом вивчення й застосування на межі ХХ-ХХІ ст. має стати педагогіка українська, історія української педагогіки, теорія і практика українського національного виховання, українська порівняльна педагогіка, українська етнопедагогіка і етнопсихологія, українська дидактика, українське школознавство, українське родинознавство(фамілістика), українська педагогічна філософія, українська родина педагогіка[4,с.529].

Аналіз навчальних планів освітніх закладів України показує, що наукові передбачення М.Г.Стельмаховича, обґрунтування ним процесу оновлення змісту освіти втілюються в життя. Практика підтверджує висновок ученого, що 90-ті роки ХХ століття в історії української педагогіки – епоха Ренесансу національної освіти.

М.Г.Стельмахович у своїх працях приділяв значну увагу до питань вивчення рідної мови як у школі, так і у вищих навчальних закладах. За його вимогами мова науковців повинна бути зразковою, яка давала би приклад чуйного й прискіпливого ставлення до культури рідного слова. Вчений постійно нагадував про необхідність уваги до формування мовленнєвої культури сучасної молоді.

Педагогічною наукою доведено й також практикою високо розвинутих країн світу, що високоефективна, породжена на рідному ґрунті з вбиранням найвищих здобутків світової педагогічної думки національна педагогіка дає прекрасні результати.

Родинна педагогіка в Україні – це заповіт українського духу. Відданість її українству ніяк не означає зневагу до інших народів і націй. За свою багатовікову історію український народ ніколи нікого не завойовував і не поневолював. Українцям завжди була притаманна органічна прив'язаність до своєї місцевості, рідного краю.

Нерозробленість питання про українську родинну педагогіку надихнула відомого вченого до написання твору, присвяченого українській етнопедагогіці. Етнопедагогіка українців надзвичайно багата щодо змісту, форм, ідей, ідеалів, принципів і засобів.

Ця праця пройнята патріотичним і творчим натхненням служіння українському народові та гордістю за його чудові виховні винаходи. Непереможним є народ і нація, які мають таке педагогічне надбання.

У центрі уваги відомого автора стало висвітлення наступних питань етнопедагогіки українців, як народний ідеал сім'ї; історія української родини; взаємини між подружжями, батьками та дітьми, братами й сестрами; сутність української фамілістики та дитинознавства; українське родинне виховання, його принципи, форми, методи; евдеїзм народної педагогіки – реалізація природного прагнення кожної людини до щастя; головні вихователі дітей – родина, національна школа, природа, церква, держава та їх провідні засоби виховання: природні – догляд, привчання, приклад тощо і надприродні – молитва, святі тайни; предмет виховання – розум, тіло, душа; провідні напрями формування особистості – тілесне (фізичне) виховання, раціональні способи духовно-морального виховання, вироблення позитивних рис характеру, плекання розуму.

У канву тексту, крім основних теоретичних положень, вплетені цікаві приклади – ілюстрації з життя української родини, фольклорні взірці, загальні

відомості з етнопсихології, народної медицини, християнської моралі. Необхідним стало повернутися до української родинної етнопедагогіки в Україні, до відродження традиційного статусу української родини з її непорушним авторитетом, подружньою вірністю, любов'ю до дітей і відданістю святому обов'язку їх виховання, повагою до батьків і материнським покликанням жінки, підняти роль чоловіка-дружини, батька-матері в створенні та захисті домашнього вогнища, забезпечуючи на їх взірцевому прикладі моральну підготовку молоді до подружнього життя, тобто відновити та зміцнити те вічне, на чому тримається людство, що ніколи не старіє. Людина, позбавлена національної гордості, губить власну людську гідність, перестає бути особистістю. Тому необхідно виховувати своїх дітей на власних національних здобутках.

Отже, актуальність дослідженої теми зумовлена соціальними потребами суспільства у будівництві суверенної української держави й етнізації підростаючих поколінь на основі відроджуваної національної культури народу, її недостатньою розробкою в науці і незадовільним використанням досягнень української етнопедагогіки в теорії і практиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія /Упоряд.О.О.Любар,; За ред. В.Г.Кременя. – К.:Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 766с.
2. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української педагогіки./ За редакцією дійсного члена АПН України М.Г.Стельмаховича. – Київ: Інститут змісту і методів навчання МО України, 1998. – С.36-41.
3. Стельмахович М.Г.Українська родинна педагогіка: Навч.посібник. – К.:ІСДО, 1996.- 288с.
4. Українська педагогіка в персоналіях./ О.В.Сухомлинська. – Книга друга. ХХ століття. /Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ: ”Либідь”, 2005. – С.525-530.